

MANAGEMENT EN WELZIJN

In de vorige 2 nieuwsbrieven namen we een aantal groepshuisvestingssystemen onder de loep. Een aantal van de besproken bedrijven werkte met het driewekensysteem... Maar wat is precies het driewekensysteem? Waarom is het nuttig om met een groepsgewijs management-systeem, zoals het driewekensysteem, te werken bij groepshuisvesting? In deze nieuwsbrief gaan we er dieper op in en zullen we ook een blik werpen op het twee-, vier-, vijf- en zevenwekensysteem.

Starten doen we met een bespreking van het dilemma tussen stabiele en dynamische groepen. Verder stellen we ons de vraag of stro(oisel) het welzijn verhoogt.

Tot slot schenken we in deze voorlaatste nieuwsbrief de nodige aandacht aan de nieuwe arbeidsbehoefte bij groepshuisvesting. Het is immers niet alleen de zeug die moet wennen aan het nieuwe systeem.

STABILITEIT OF DYNAMIET?

Een stabiele groep zeugen bestaat uit zeugen die na het dekken of insemineren samen in groep gezet worden. Tijdens de verdere drachtperiode worden geen zeugen aan de groep toegevoegd en de zeugen verhuizen allen tegelijk naar de kraamstal. De rangorde dient tijdens de drachtperiode slechts eenmaal bepaald te worden. We zijn dus geneigd te zeggen dat stabiele groepen een grotere garantie op stabiliteit (rust) geven.

Groepshuisvestingssystemen zoals het dropvoeder-systeem en de gefaseerde voederverdelers (wat we in vorige nieuwsbrieven nog het semi-ad lib voederen noemden) eisen expliciet stabiele groepen. Ook bij voederligboxen met uitloop adviseren we stabiele groepen. Afhankelijk van de bedrijfsgrootte verdient het groepsgewijs management bij deze systemen dan een overweging.

Tegenover stabiele groepen staan dynamische groepen. Aan een dynamische groep worden regelmatig zeugen toegevoegd die van de dekstal in de drachtstal komen en zeugen verwijderd die naar de kraamstal verhuizen. Dit toevoegen geschiedt telkens met enkele zeugen tegelijk. Dynamische groepen zorgen regelmatig voor dynamiet in de stal, tenzij de volgende richtlijnen worden opgevolgd. Om te beginnen wordt bij dynamische groepen vaak stro geadviseerd als afleidingsmanoeuvre. De belangrijkste richtlijn bij dynamische groepen is echter dat de groepen best zo groot mogelijk zijn (meer dan 50 zeugen) en dat maximum 20 % van de zeugen in de groep "vervangen" wordt. We verklaren deze richtlijn aan de hand van een voorbeeld. Wanneer men werkt met een dynamische groep van 80 zeugen, mag men per keer (bijvoorbeeld één keer per week) maximum 16 zeugen verhokken naar de kraamstal en 16 'nieuwe' zeugen van de dekstal in de groep brengen.

Automatische separatie of tenminste spray-markering zijn bij dynamische groepen noodzakelijke hulpmiddelen om het uitsepareren van zeugen te vereenvoudigen.

Foto: Spraymarkering is een minimum hulpmiddel om in een dynamische groep zeugen terug te vinden.

Bij een dynamische groep in combinatie met het onbeperkt voedersysteem is het uitsepareren van zeugen dus een lastige kwestie, daar zijn immers geen mogelijkheden tot separatie of spraymarkering.

Ondanks het feit dat het agressieniveau hoger ligt bij dynamische groepen, heeft recent onderzoek uitgewezen dat er niet meer embryonale sterftes voorkomen in dynamische groepen. In dynamische groepen bleken er in dit onderzoek zelfs meer levend geboren biggen dan bij stabiele groepen. De reden hiervoor was (nog) niet gekend. De beste resultaten behaalde men wanneer de zeugen reeds enkele dagen na het insemineren in groep gebracht werden.

Foto: Stro zorgt voor rust in dynamische groepen. Recent onderzoek toonde aan dat het aantal embryonale sterftes in stabiele en dynamische groepen gelijk bleef.

GROEPSGEWIJS MANAGEMENT

Het moeilijke begrip “groepsgewijs management” duidt in feite aan dat verschillende activiteiten voor een grotere groep tegelijk uitgevoerd worden. De meeste zeugenhouders zijn vertrouwd met het éénwekensysteem, waarbij elke week een groep zeugen gespeend wordt. Het éénwekensysteem is in feite vooral geschikt voor grotere bedrijven.

In andere managementsystemen wordt niet iedere week een groep zeugen gespeend en zijn de hoofdactiviteiten (spenen, werpen en dekken of insemineren) verspreid over meerdere weken. Dit heeft tot gevolg dat men werkt met grotere groepen zeugen. Vandaar de benaming groepsgewijs management.

Het groepsgewijs management heeft als belangrijk voordeel dat er een betere arbeidsgroepering is. Die arbeidsgroepering zorgt ervoor dat benodigde arbeid efficiënter kan uitgevoerd worden, hetgeen tijd bespaart en waardoor de zeughouder zich per week op slechts één activiteit dient te

concentreren. In feite is die tijdsbesparing voor alle werkzaamheden het geval: verzorgen van geboren biggen, werpen, spenen,...

Afgezien van een betere arbeidsgroepering is er eveneens een efficiëntere hokbezetting en kunnen zeugen van dezelfde leeftijd en conditie samen in groep geplaatst worden. Door een betere toepassing van het ‘all-in-all-out’ principe, verbetert de sanitaire toestand van het bedrijf. Dit zorgt, samen met meer mogelijkheden om biggen over te leggen, normaal gezien voor gunstigere technische en commerciële resultaten. Wie biggen verkoopt kan immers een groter lot aanbieden, hetgeen prijsgunstig is. Ook bij de verkoop van vleesvarkens zijn er grotere loten. Daarbij hoeft men slechts één groep in het oog te houden voor levering. De groep van een aantal weken later is immers zeker nog niet slachtrijp.

Belangrijk bij het groepsgewijs management is groepen te maken van gelijke grootte en genoeg gelten te voorzien voor vervanging van de reforme zeugen. Er dient veel aandacht besteed te worden aan het gelijktijdig in bronst krijgen van de zeugen en het aantal kraamhokken per afdeling moet passen bij het gekozen managementsysteem.

Nadelen aan het groepsgewijs management zijn dat bij toepassing van natuurlijke dekking en bedrijfs-KI de beer onregelmatig gebruikt wordt en dat op piekmomenten de arbeidsbelasting hoog is.

Foto: Bij toepassing van natuurlijke dekking en bedrijfs-KI wordt de beer onregelmatig gebruikt bij groepsgewijs management, hetgeen de vruchtbaarheid niet ten goede komt.

HET DRIEWEKENSYSTEEM

Het meest bekende groepsgewijs managementsysteem, afgezien van het éénwekensysteem, is ongetwijfeld het driewekensysteem. Bij toepassing van het driewekensysteem verdeelt men de zeugenstapel in 7 groepen. (bij éénwekensysteem: 21 groepen) Elke drie weken keert één van de

hoofdactiviteiten terug: dekken of insemineren, werpen en spenen. Nemen we als voorbeeld een zeugenbedrijf met 210 zeugen. In het éénwekensysteem zijn er dan 21 groepen van 10 zeugen. In het driewekensysteem geeft dit 7 groepen van 30 zeugen. Het voordeel van het driewekensysteem bestaat erin dat deze 30 zeugen over 2 of 3 hokken kunnen verdeeld worden, waarbij men door het uitkiezen van zeugen met dezelfde worpnummer en conditie homogene groepshokken creëert.

Foto: Bij het driewekensysteem kan een dekgroep gesplitst worden in kleinere entiteiten. Bijvoorbeeld bij dropvoeding is dit sterk aan te raden.

SPEENWEEK, DEKWEEK EN WERPWEEK

In het driewekensysteem verdeelt men het spenen, dekken en werpen over drie weken. Er ontstaat als het ware een speenweek, een dekweek en een werpweek. Onderstaand schema geeft een overzicht van de activiteiten. Na de werpweek keert de speenweek terug.

	Speenweek	Dekweek	Werpweek
Ma	Introductie gelten bij beer	- Insemineren (10%) - Controle herlopers	-Reinigen batterij -Biggen naar vleesvarkensstal
Di	-	Insemineren 80 %	Idem
Woe	IJzerinjectie biggen	Insemineren (10 %)	-
Do	- Spenen - Zeugen naar dekstal - Biggen verkopen of naar batterij	-	Werpen
Vr	Reinigen en ontsmetten kraamhokken	Zeugen wassen & naar kraamhok	- Werpen - Biggen verleggen
Za	-	-	-
Zo	-	-	-

Het plannen van de activiteiten en vooral het op het gepaste moment uitvoeren is zeer voornaam. Het spenen vindt steeds plaats op een vaste dag en mag hier niet van afwijken. Elke afwijking van de regelmaat brengt het systeem voor meerdere maanden in de war. Voor gemengde bedrijven is het niet altijd vanzelfsprekend om die regelmaat aan te houden. Deze bedrijven dienen bij de overweging hier zeker rekening mee te houden. Een zeugenras met een goede vruchtbaarheid is eveneens onontbeerlijk.

HET TWEEWEKENSYSTEEM

Het argument arbeidsbesparing geldt niet echt voor het tweewekensysteem. Insemineren en werpen vallen immers samen in dezelfde week.

Week 1: spenen op 21 dagen en verhoeken van de drachtige zeugen naar de kraamstal.

Week 2: Insemineren van guste zeugen op maandag en dinsdag en werpen op donderdag, vrijdag en zaterdag.

Foto: Bij het tweewekensysteem wordt in de eerste week een groep zeugen gespeend én een groep zeugen naar de kraamstal gebracht. Er is daardoor geen week sanitaire leegstand.

Men speent met het tweewekensysteem best op 21 dagen. De totale cyclusduur bedraagt dan geen 21 weken maar wel 20 weken. 20 is deelbaar door 2 (weken) zodat er dan precies 10 productiegroepen ontstaan. Bij het spenen op een leeftijd van 21 dagen dient men rekening te houden met de verplichting dat biggenafdelingen volledig moeten worden leeggemaakt en gereinigd en ontsmet alvorens een nieuwe groep wordt ingebracht.

VOORDELEN EN NADELEN VAN HET TWEEWEKENSISTEEM

Door de speenleeftijd te verlagen van 26 naar 21 dagen is theoretisch een hogere worpindex mogelijk. Door het feit dat er 10 groepen gevormd worden in plaats van 7 is de groeps grootte en het interval tussen twee groepen kleiner en zijn er minder kraamhokken nodig.

De nadelen van het tweewekensysteem ten aanzien van de arbeidsbehoefte hebben we reeds vermeld. Daarbovenop dient men er ook rekening mee te houden dat sanitaire leegstand omwille van het sneller opvolgen van de groepen niet haalbaar is. Er zijn meer biggenplaatsen nodig als gevolg van het spenen op drie weken en tot slot vallen regelmatige terugkomers precies tussen twee groepen in.

HET VIERWEKENSISTEEM

Ook in het vierwekensysteem is het spenen op drie weken het meest logisch. Er zijn 5 groepen zeugen en er is slechts één kraamafdeling nodig. Anderzijds is er geen sanitaire leegstand. Twee rustige weken worden gevolgd door 2 relatief drukke weken.

Week 1: dekken en werpen

Week 4: spenen

In het vijfwekensysteem is er wel een sanitaire leegstand maar worden de kraamhokken minder efficiënt gebruikt. De arbeidsverdeling van het vijfwekensysteem is beter dan bij het vierwekensysteem. Er zijn 4 groepen zeugen. De hoofdactiviteiten worden verspreid en er zijn toch nog steeds 2 rustige weken.

Week 1: dekken

Week 2: werpen

Week 5: spenen

Foto: Bij het vijfwekensystemen werpen de zeugen in de tweede week

HET ZEVENWEEKENSISTEEM EN EEN VARIANT

Het zevenwekensysteem lijkt vooral geschikt voor kleine bedrijven. Er zijn slechts 3 groepen zeugen. De speenleeftijd bedraagt 4 weken.

Week 1: dekken

Week 3: werpen

Week 7: spenen

Op het zevenwekensysteem bestaat een variant, namelijk het 6-6-9-wekensysteem. Deze variant heeft een belangrijk voordeel met het oog op regelmatige terugkomers. Die vallen met het zevenwekensysteem immers buiten de groepen. De zeugenstapel is bij het 6-6-9-wekensysteem ook gesplitst in 3 groepen. Het interval tussen 2 van de drie groepen bedraagt 6 weken en het andere interval bedraagt 9 weken.

EEN BAKSKE VOL MET STRO OF EEN ROOSTERKE VOL BETON

Eerder in deze nieuwsbrief adviseerden we stro bij dynamische groepen. Stro zorgt voor afleiding bij de dieren waardoor de rust beter bewaard blijft. Maar stro heeft nog meerdere voordelen. Het zorgt voor een warm, goed geïsoleerd ligbed voor de zeugen in de winter. Er wordt op die manier bespaard op energiekosten. Bij gebruik van strotallen voldoet de zeugenhoudster in één moeite aan de eis dat men de zeugen in hun behoefte tot kauwen moeten voorzien. We dienen hierbij wel op te merken dat de ruwvoeropname met stro beperkt is en dat het geen verzadigingsgevoel tot gevolg heeft.

Foto: Over één zaak zijn voor- en tegenstanders van stro het alvast eens: het oogt mooi!

Niet geheel onbelangrijk is dat stro naar de consument een dierenwelzijnsvriendelijke uitstraling heeft. Eventueel kunnen ook andere materialen gebruikt worden als strooisel: zaagsel

en compost behoren tot de potentiële mogelijkheden. Stro is echter het meest gebruikelijke strooisel voor een zeugenstal.

Niettemin verdient het gebruik van stro een kritische blik. Het is immers zo dat de stro-hype in Nederland al wat zou geluwd zijn.

Ten eerste moet de kwaliteit van het stro onberispelijk goed zijn. Goed stro is blank, stofvrij en kurkdroog. Het mag geen bruine of grijze plekken bevatten en niet muf ruiken. Nat stro kan een bron zijn voor schimmels en bacteriën en neemt minder vocht op. Gehakseld stro laat zich dan weer minder gemakkelijk verspreiden en bevat over het algemeen meer stof.

Het stroverbruik per zeug wordt meestal gerekend tussen 250 en 600 kilogram per zeug per jaar en de prijs bedraagt tussen 65 en 85 euro per ton aan huis geleverd. Stro is dus ook kostenverhogend. Afgezien van de aankoop is er ook plaats nodig voor de opslag van het stro en de storrijke mest. Bij nieuwbouw is de inrichting van de stal echter vrij eenvoudig en goedkoop.

Foto: Het stroverbruik varieert van bedrijf tot bedrijf. Een grote marge wordt voorgesteld: van 250 tot 600 kilogram per zeug per jaar.

STROSOORT EN ARBEID

Naar verluidt zou de strosoort niet erg van belang zijn. Tarwe-, gerste- en roggestro zijn toepasbaar. Meestal opteert men voor tarwestro omdat dit stro meer vocht opneemt. Gerstestro van zijn kant neemt ook veel vocht op. Daarenboven zou het zachter zijn en de zeugen nemen er meer van op. Die meeropname is niet altijd positief. Afgezien van het feit dat stro schimmels en mycotoxines kan bevatten, verteert het slecht en vraagt de vertering extra eiwitten. Daarenboven kan het in sommige gevallen aanleiding geven tot verstoppingen

wanneer de zeugen verhuizen van de drachtstal naar de kraamstal. De opname van beschimmeld stro en de vrijgekomen gifstoffen kan leiden tot afgestorven staarten en opgezwollen vulva's bij biggen. Bij zeugen zorgt het voor vruchtbaarheidsproblemen.

En last but not least impliceert het gebruik van stro een vermeerdering van de arbeidsbehoefte. De geschatte extra arbeidstijd varieert sterk van bron tot bron. Voor grote bedrijven, bijvoorbeeld van 300 zeugen, is 1 extra uur per dag een richtlijn. Andere ramingen, voor kleinere bedrijven, rekenen op 5 extra manuren per zeug per jaar. Vooral het verwijderen van het stro vraagt nogal wat werk. Mechanisatie (bijvoorbeeld bobcat) zal het werk lichter maken en de arbeidstijd verkorten.

Meestal verwijdert men het bed eenmaal per jaar in de periode tussen maart en juni. Zo produceert het steeds composterende stro weinig warmte onder de zeugen in de zomermaanden.

ENKELE BIJZONDERHEDEN BIJ STRO

In strostallen zijn er enkele afmetingen van belang. Zo mag de diepte van de ligruimte niet dieper zijn dan 10 meter en mag het uiterste punt van het strobed tot de doorgang naar de mest- en eetruimte niet meer dan 16 meter bedragen. Overschrijdingen van deze afmetingen (ook van de 1,3 m² ligruimte per zeug) werken strobevuiling in de hand. Indien er toch natte plekken in het stro zijn, dient men deze te verwijderen of goed bij te strooien.

Foto: De afstand van het uiterste punt van het ligbed tot de ingang ervan, bedraagt maximaal 16 meter. Bij grotere afstanden zullen de zeugen op het ligbed mesten. Ook de ingang moet aan bepaalde eisen voldoen.

Controleer bij frequent voorkomen van natte plekken eveneens het verbruik van drinkwater. Desnoods één drinkbak afsluiten of alleszins de nippelopbrengst verlagen.

De ingang van het ligbed mag geen steil niveauverschil inhouden, dit zorgt immers eveneens voor bevuilding. De ingang van het strobed moet dus droog zijn en één ingang per strobed zorgt voor rust.

MEER OF MINDER WERK BIJ GROEPSHUISVESTING?

Het antwoord op de vraag of groepshuisvesting meer arbeid vraagt ten opzichte van individuele huisvesting is niet eenduidig te formuleren. Toch is het een belangrijke vraag in het beslissingsproces voor een bepaald groepshuisvestingssysteem. In deze nieuwsbrief kon u reeds vaststellen dat de omschakeling naar een groepsgewijs managementsysteem een zekere arbeidsbesparing oplevert. Het gebruik van stro daarentegen doet de benodigde hoeveelheid arbeid toenemen. Veel hangt af van het feit of er handenarbeid aan te pas komt. In strostallen zorgt het handmatig instrooien en het verwijderen van mest voor een hoge arbeidsbelasting.

De knelpunten in het arbeidsproces worden verlicht door mechanisatie. Een bobcat bij strostallen, automatisch voederen en vastzetten van zeugen bij voederligboxen met uitloop en automatische separatie bij een voederstation met dynamische groepen zijn slechts enkele voorbeelden van hoe men in arbeid kan besparen.

BESLUIT

Eender welk groepshuisvestingssysteem u uiteindelijk verkiest, altijd zal de zeugenhouderij arbeidsbelastende activiteiten vragen. Het komt erop aan af te wegen of de beschikbare mechanisaties binnen de eigen prioriteiten en het budget vallen.

Tot slot willen we de aandacht vestigen op het gegeven dat niet alleen de zeugen aan een nieuw systeem dienen te wennen. Ook de zeugenhouder werkt op een andere manier met zijn varkens.

In de meeste groepshuisvestingsystemen wordt immers niet meer de zeug individueel opgevolgd, maar wel een groep zeugen. (tenzij individueel wordt gevoederd) Vooral naar de conditiebewaking is dit erg voornaam. Zeugen die

extreem vet of extreem mager zijn worden best uit de groep gehaald en individueel gehuisvest. (verplicht in een box waarin ze zich kunnen omdraaien) Zeugenhouders die alsnog vrezen deze groepsgewijze manier van werken niet onder controle te krijgen kunnen steeds opteren voor de voederligboxen met uitloop, een systeem dat sterk lijkt op het vertrouwde systeem.

Foto: Na een omschakelingsperiode (normaal minder dan 1 jaar) zullen dezelfde of zelfs betere bedrijfsresultaten worden gehaald.

Wij geloven echter dat groepshuisvesting een uitdaging kan zijn en dat de andere, goedkopere systemen eveneens kunnen werken. Aanpassen aan groepshuisvesting verdient het nodige krediet. De omschakelingsperiode laat zich ongetwijfeld voelen in de technische en economische resultaten, maar zodra zeug en boer het systeem gewend zijn, zullen die resultaten even goed of zelfs beter zijn dan daarvoor. Succes!!

Deze nieuwsbrief is een uitgave van KILTO vzw in het kader van de demonstratieprojecten duurzame landbouw van de ALT.

Samenstelling: Gert Van der Schoot & Jos Van Thielen
Eindredactie: Jos Van Thielen

Werkten mee aan deze nieuwsbrief: N. Adriaensen,
J. Boonen, A. De Bruyn
email voor opmerkingen: jos.vanthielen@khk.be

Adviezen worden verstrekt op voorwaarden dat de aanvrager afstand doet van ieder recht op aansprakelijkheid

Dit demonstratieproject wordt medegefinancierd door de Europese Unie en de Administratie Land- en Tuinbouw van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

